

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՌԻՍՈՒՑՈՒՄԸ

ԸՍՏ ՀԱՄԱՏԵՍԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Գ. ԳԼՈՒԽ

ՔԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԳԻՐԸ

(Նաթ. Սիոն 1935, էջ 173 էջ)

Կը յաջորդեն Փրկչին հրահանգները իր աշակերտներուն (Մտթ. Ժ. 5-42)՝ բազմաթիւ յայտարարութիւններով միասին, զորս բաւական է անցողաբար միայն ցուցնել։ 22րդ համարին մէջ է, զոր օրինակ այն արտայայտութիւնը, զոր յիշեցինք. «Եւ եղիջիք ատեցեալք յամենեցունց վառն ակնառն ինոյ»։ Ըստ համար 32 և 33ի, Յիսուս մարդոց իրեն հետ ունեցած յարաբերութիւնէն կախեալ կը ցուցնէ երկխօսքի մէջ իրենց գտնելիք ընդունելութիւնը, քանի որ զինքը այս աշխարհի վրայ խոստովանողնէ՛րը միայն պիտի ունենան Թաղաւրութեան ժառանգութիւնը, Քրիստոսի կողմէ այս կէտին ընծայուած կարեւորութիւնը այնքան մեծ է որ ամենէն նուիրական ըլնական զգացումները պէտք է տեղի տան իր պահանջած սիրոյն առջև (համար 37). «Որ սիրէ զհայր իւր կամ զմայր առաւել քան զիս, չէ ինձ արժանի»։ ահաւոր յայտարարութիւն անտարակոյս, իթէ Յիսուս կեդրոնը և վառարանը չըլլար փրկչութեան գործին։ Ի՞նչ կարելի է ըսել կրօնքներու հիմնադիրներուն եւ անոնց պահանջումներուն մասին։ Մովսէս այդպէս խօսեցաւ չափ առաջ զացած է։ Յաւակնածն է արարածին և արարիչին մէջտեղ մտնել։ Երբայց ինք մեծ մարգարէին դերը միայն սա չէ՞ եղած միթէ որ ինքզինքը ունայնացնէ՛ Յաւիտենականը յարաբերութեան մէջ դնելու համար իր ժողովուրդին հետ։ Յիսուս այ անշուշտ կ'աշխատի մարդերը Աստուծոյ տանիլ։ Բայց հաւասարապէս կը ջանայ անիկա իրեն կապել զա-

նոնք, ուսկից կարելի է մակարերիւ — եղբակցացութիւն՝ զոր չորրորդ Աւետարանինչն է բանաձեւած — թէ պէտք է, մինչև Հայրը վերանալու համար, անցնիլ Քրիստոսի մէջէն, Փրկչին՝ որ, աստուածային հեղինակութեամբ զօրացած, կը հրամայէ «կորսնցնել կեանքը՝ իրեն համար» (Մտթ. 39)։

Յետոյ կուգան այն հատուածները, որոնք կը խօսին դատաստանին և փրկագործողին փառօք վերադարձին մասին։ «Առաքեացէ Որդի Մարդոյ, կ'ըսէ, զհեշտակս իւր, և ժողովեսցեն յարքայութենէ նորա զամենայն զայթակողութիւնս, և զայնսով որք պործեն զանօրէնութիւն . . . Յայնժամ արդարքն ծագեսցին իրբև դարեւակն յարքայութեան երկնից» (Մտթ. ԺԳ. 41-43)։ Երբ ամեն ինչ վերանորոգուի, կ'ըսէ զարձեալ, Քրիստոս, Աստուծոյ զօրութեամբը զինուած, պիտի իջնէ երկինքէն հատուցանիլ «խրաքանչիւր ըստ գործս իւր» (Մտթ. ԺԶ. 27, ԺԺ. 28, իԶ. 64)։ Ընտրութեան այսինքն գտումի մեծ գործը կատարելով, Թաղաւրը «միկնեսցէ զնոսա ի միմեանց, որպէս հովիւ մի մեկնէ զօղոս յայնձնաց» (Մտթ. ԻԲ. 29, և հետև. 40, 41. ԻԲ. 31-46)։ Արդ, այս դատաստանին միջոցին, արգարութեան օկըմունքը պիտի ըլլայ մարդոց դիրքը հոռոգէպ Քրիստոսի անձին, անոր վերաբերմամբ անոնց ցոյց տուած անտարբերութիւնը կամ համակրութիւնը։ «Ամէն ասեմ ձեզ, որովհետեւ արարէք միւռւ յեղբարցս այս սոցիկ ի փոքրկանց, եւ ինձ արարէք» (Մտթ. ԻԲ. 40, 45)։ այս պիտի ըլլայ կանոնը՝ զոր Վեհագոյն զատաւորը պիտի գործադրէ վերջին օրը։

Այս է ահաւաստիկ կրօնական այն կարեւոր գաղափարը զոր կարելի է հանել այդ հատուածներէն։ Երկնից Թաղաւրութեան նպատակն է փրկութիւնը, բայց որովհետեւ ամէնքը միեւնոյն կերպով չեն ընդունիր անոր հրաւերը, Տիրուք գործունէութիւնը երկու հակառակ հոսանքներ յառաջ կը բերէ մարդոց մէջ։ Ջանք այսպէս կը բացատրէր արդէն Յովհաննէս Մկրտիչ, որուն համեմատ Մեսիային պաշտօնը պիտի ըլլար յարգը այրել և ցորենը շտեմարաններուն մէջ լեցնել (Մտթ. Գ. 12)։ Բայց ի՞նչ պիտի ըլլայ լու ցորենը անպէտ կեղեւն զանգաւանող նշանը։ Վարդապետու-

թեան մը, բարոյականի մը մերժումը կամ ընդունելութիւնը պիտի ըլլայ բաժանուած մը ճշգրտորոշը: Այո, կերպով մը, քանի որ ան միայն պիտի կարենայ մտնել երկնային թագաւորութենէն ներս, «որ առնէ, ըսած է Յիսուս, զկամս ձոր իմոյ» (Մտթ. է. 21): Կարելի պիտի չըլլայ ընդունուիլ, առանց կատարելու արդարութիւնը: Լերան քարոզին մէջ Տէրոջը յեղյեղած յորգորներուն մէջ այս դիտող նօթին է որ կը լսուի: Ուրիշ գուգահեռական յայտարարութիւններ ալ փրկութիւնը կախեալ կը ցուցնեն Քրիստոսի հետ պահուած յարաբերութիւններէն (Մտթ. Ե. 11, է. 22, 23, Ժ. 32, 33, 39, ԺԱ. 6, ԻԵ. 40, 45, ԷՆ. 3): Նոյն պէս, երկրաւոր ոլորտին մէջ, մարմինին բուժումը կրնայ ստացուիլ այն յարուստով միայն որով հաւատացեալը կը կապուի Յիսուսի՝ իբրեւ իր տիրոջ (Մտթ. Ը. 10, 13, Թ. 2, 22, Ղկա. է. 50, ԷՆ. 3):

Արդ, այս երկու լուծումներուն հակապատկերը երեան կուգայ աւետարանական ուսուցման մէջ, մէկ ծայրէն միւսը: Փըրկութեան գործը, ամենէն առաջ, յանցանքէն ազատումն է զոհին միջոցաւ, որուն մէջ իր բարձրակէտին կը հասնի Մեսիային գործունէութիւնը: «Որդի Մարգոյ ոչ եկն առնուիլ պաշտօն, այլ պաշտօն է տալ զանձն իւր փրկանս փոխարէն բազմաց» (Մտթ. Ի. 28): Ուրիշ կերպով ըսելով, մարդիկ գերիներ են, որոնք պիտի չկարենային գնուիլ առանց ի փոխարէն հայթայթուած զին մը վճարելու: Բայց մեղաւորը այդ կերպով ի՞նչպէս պիտի փրկէր իր հոգին: Նոյն իսկ քաղաքիկ հարատեւութիւնները չեն կըրնար բաշխուիլ ատոր (Մրկ. Ը. 36, 37): Եւ ասոր համար է որ Քրիստոս կուգայ դարման մատուցանել այս կացութեան, որ, առանց իրեն, անել վիճակ մը պիտի գառնար: Արժէքը այն պարտքին զոր յանցաւորը անկարող էր վճարելու, Յիսուս ինք կուտայ անոր, ու այն փրկանքը զոր ձրիարար կուտայ ան «փոխանակ բազմաց» իր կիսնքն իսկ է: Ուրիշ բառերով, ինչ որ մարդիկ չեն կրնար կատարել, Փրկիչը ինք կ'ընէ զայն անոնց համար: Եւ այսպէս, փոխանակութիւն մը կը կատարուի, թէեւ այս դադարաւոր չ'ենթադրեր բնաւ թէ Յիսուս ամբողջովին պէտք է իրէ այն պատիժները, որոնք արժանի եղած էինք մենք: Այսու

հանդերձ Յիսուսի մահը տեղը կը բռնէ օրինական կրօնքին զոհերուն, ինչպէս որ ընթերցաք խորհուրդին մասին Քրիստոսի տուած մեկնութենէն կը հասկցուի (Մտթ. ԻԶ. 26-28, Մրկ. ԺԴ. 22-24, Ղկա. ԻԲ. 19, 20): Եթէ Միսայի գալիսքը պահանջած էր զոհի բնածանիր (Յլ. ԻԴ. 8, Ղկա. ԺԷ. 11, Եբր. Թ. 22), Մեսիային արիւնն է որ շնորհաց գալիսքին մէջ մարդուն կ'աւանդէ իր թագաւորին վերջնական ներումը: Այս կէտին վրայ այս կերպով է անոր երեան կուգայ նշանակուած հակադրութիւնը: Երբեմն կը պատահուի յանցաւորին՝ ուղղակի գիւմի իր Աստուծոյն. կարծես թէ այսպէս է տէրունական ազօթքին իմաստը (Մտթ. Զ. 12), որուն համեմատ մեր Հայրը կը հրաւիրէ զմեզ որ իր օգնութիւնը խնդրենք, և կը խոստանայ շնորհել զայն մեզի, ինչ որ կը թուի ըսել թէ Ամենակալը ինքնին կ'արձակէ զմեզ (համար. Մտթ. ԺԷ. 27), մինչդեռ ուրիշ հատուածներ Քրիստոսի արիւնը կը ներկայացնեն հարկաւոր պայման, մարդուն առ Աստուած դարձը լրացնելու՝ կնքելու համար (Մտթ. Ի. 28, ԻԶ. 28):

Ուրիշ կէտ մը՝ ուր միեւնոյն հակադրութիւնը կը գտնուի: Փրկչին գործին նպատակն ըլլալով մահը, որպէսզի այդ իտալը իրագործուի, պէտք է որ թողութեան չընորհաց վրայ, որ զմեզ կ'ազատէ անցեալէն (Ղկա. Դ. 3, Մտթ. Զ. 12, 14, Թ. 6. ԻԴ. 28) աւելնայ արդարութեան կամ աստուածային կամքին հնազանդութեան արդիւնաւորութեան (Մտթ. Ե. 6, 10, 20, 48, Ղկա. ԺԱ. 42): Արդ, ի՞նչպէս մարդը, որ գերի է չարին, պիտի յաջողի անձնատուր ըլլալ բարիին: Ի՞նչպէս պիտի նորէն զօգէ իր յանցանքովը այնքան ցաւալի կերպով խզուած կապը: Հոս համառոտեցականները նորէն կը թուին երկու ճամբայ ցուցնել անոր: Մէկ կողմէ կարծես ըսել ի՞նչպէս թէ մեղաւորը ինքնիրմէն Աստուծոյ դիմելէն զատ ուրիշ ընելիք մը չունի — ինչ որ զՔրիստոս բարոյախօս մը համարող տեսութեան հարցն է ինքնին —, միւս կողմէ ուրիշ հատուածներ, հաւատացեալին կեանքին սրբացման այսինքն մեղաց բարձու մին համար, անհրաժեշտ կը նկատեն Յիսուսի Քրիստոսի միջնորդութիւնը: Եւ ըսել թէ հոս ալ դարձեալ յառաջ կուգան

երկու զուգահեռական վարդապետութիւններ, զորս պէտք է հաստատարապէս նկատի առնել, քանի որ երկուքէն մէկը ուրանալով՝ խնդիրը լուծուած չլլալար: Ի՞նչ ճամբով ուրեմն երկու հոսանքները կարելի է միախառնել:

Այս հարցումին պատասխանը սա՝ միայն պիտի կարենար ըլլալ. մարդս Աստուծոյն կ'ակնկալէ թողութիւն և արդարութիւն միանգամայն. ու Քրիստոսն է անհրաժեշտ միջնորդը՝ իրականացնելու համար այդ ակնկալութիւնը: Եւ սակայն երեք առաջին և երկրորդները որոշ կերպով այսպիսի հետեւողութեան չեն տանիր զմեզ: Անոնք երկու գաղափարները զատ զատ կ'արտայայտեն, առանց դանտք ձուլելու զիրենք բացատրող ներհայեցութեան մը մէջ, թէ և ասիկա պատճառ մը չէ որ խորհինք թէ այս կենսական հարցին մէջ Յիսուս ինքզինքին կը հակասէ կամ զիրար ջնջող լուծումներ կուտայ: Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար մտածել թէ համատեսականներուն մէջ այս խնդրոյն մասին մեզի անբաւական թուած պարագան կարելի է բացատրել կամ լրացնել աւելի բարձր տեսակարար մը, զոր ինչպէս քանի մը ուրիշ առիթներով, հոս ալ Յովնանու Աւետարանը կը պարզէ մեզի: Մարկոսի ԺԲ. 22 ի բացատրութեան մէջ, Քրիստոս հոգեկան էակները շօրտէ կը բաժնէ. մարդիկ («ոչ ոք զիտէ»), հրեշտակները, Որդին և Աստուծո՛ւ. Յիսուս այս թուումին մէջ կը զատուի մարդերէ, և Աստուծոյ և հրեշտակներուն միջև կը գրուի: Բացատրելու համար այս խօսքին իմաստը, բաւական չէ ըսել, ինչպէս եղած են ըսողներ, թէ Յիսուս ատով կ'ուզէ շէշտի միայն շօրտ մըրուն մասնաւոր առարկայ եղած ըլլալը: Այս խօսքին ամենէն յատկանշական հանգամանքը այն է թէ երկնային հոգիները — զորս աստուածաշնչական ուսուցումը այնքան բարձր որդիքի վրայ կը ճանչնայ միշտ — Քրիստոսն աւելի խնայող աստիճանի մը վրայ կը ցուցուին: Այս խօսքը կը պարտաւորէ զմեզ դուրս ելլել Մարգարէ Քրիստոսի տեսութենէն՝ աստուածային մասնաւոր ծագումի մը գաղափարին հասնելու համար. ուրիշ բացատրութեամբ, համարը զմեզ կ'առաջնորդէ «Աստուծոյ միածին Որդի»ին Յովնանէսեան ծանօթոյքին:

Միւսնոյն դիտողութիւնը՝ Մատթէոսի ԺԱ. 27 (Ղկս. Ժ. 22) համարին, մանաւանդ ասոր առաջին կէտին: Յիսուս անոր մէջ կ'ըսէ թէ «Ո՛ր ոք ճանաչէ զՈրդին, եթէ ոչ Հայր», այսինքն թէ Քրիստոս իր անձին մէջ այնպիսի խորութիւններ ունի, զորս Աստուծո՛ւ միայն այսպիսի չափով: Այն իրողութիւնը, որով այս երկու էակները կրնան իրենց գործունէութիւնը փոխանակել, կը հասկցուի կեանքի այնպիսի յարաբերութեամբ մը, զոր ոչ ոք կրնայ յաւակնիլ ունենալ իրենցմէ դուրս: Դո՛ւ ալ փրկագործող վերէն է որ կը նայի երկրի վրայ: Համարապէս Աստուծոյ միակ Որդին է անկիւս:

Իրաւ է թէ այս ցուցմունքները կամ վկայութիւնները կ'զդայեցաւ ձեռով մըն է որ կ'երեւին համատեսականներուն մէջ: Բայց, նման յաճաքարեւո՛ն՝ զոր հսկայի մը ձեռքը զաշտին մէջ, հոռու հոս և հոն է նետած, այդ զիրքին մէջ տեսնող այս համարները կը մատենն գոյութիւնը բարձրագոյն ուսուցումի մը, որ միայն կըրնայ մեզի տալ Տիրոջ մոտածումին բանալին, և որուն իսկական էութիւնը պիտի գտնենք Յովնանու Աւետարանին մէջ միայն: Ի մի բան, Յիսուս է Հիմնադիրը Թագաւորութեան. ինքն է որ իրականացուցած է անոր արդարութիւնը, իբրեւ Որդի Մարգարէ և Որդի Աստուծոյ: Եւ սակայն բաւական չէ որ ինքը անձնապէս կատարած ըլլայ ամէն բան. իր նպատակն է ուրիշներուն հաղորդել իր զօրութիւնը: Ուրո՞նք են նոր Ուխտին այդ ընտրեալները. զայս պէտք է փնտնենք:

(Շարունակելի)

Ժ. 9.

ՏՕՆԱՊԱՏՃԱՌ

ՅԻՆՈՒՆՔ

Այսպէս կը կոչուի մեր մէջ՝ Զատիկէն մինչև Հոգեգալուստ յիսուն օրերու ժամանակամիջոցը: Բառը, անշուշտ, սղուած կամ եղաջրուած ձև է Յիսուսին, Յիսուսին համարվ վերածնունդ Յիսուսին, որպէս կը կոչուի Աստուածայայտուած թիւնը կանխող յիսուն օրերու միջոցը: Զայն ինքն հանձնաւ հրեք, զոր կ'ընեն հինգը, նոյն իսկ Շնորհալի և Տաթևացի, Եկեղեցիին՝ իր երկնաւոր փեսային հետ անցուցած ցնծութեան կամ հարսանեաց այդ օրերուն ընթացքին հրեշտակաց ինն զաւերուն հետ խառնուելուն իբր նշանակ՝